

Zwolnienie z VAT dla usług ubezpieczenia refakturowanych na leasingobiorców przez firmy leasingowi w świetle orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Sposób opodatkowania usług ubezpieczenia przedmiotu leasingu, oferowanych przez firmy leasingowe we współpracy z firmami ubezpieczeniowymi, był przedmiotem wielu sporów pomiędzy leasingodawcami i organami podatkowymi w Polsce. Również orzecznictwo sądów administracyjnych dotyczące przedmiotowej kwestii było niejednolite. W celu wyjaśnienia wątpliwości w tym zakresie, jeden ze składów Naczelnego Sądu Administracyjnego przedstawił pytanie prawne składowi siedmiu sędziów. W uchwale z dnia 8 listopada 2010 r. (sygn. I FPS 3/10) powiększony skład NSA uznał, że podmiot świadczący usługi leasingu powinien włączyć do podstawy opodatkowania tych usług koszty ubezpieczenia przedmiotu leasingu. W świetle stanowiska wyrażonego przez NSA, usługa ubezpieczenia refakturowana przez firmę leasingową na leasingobiorcę powinna więc być opodatkowana taką samą stawką podatku jak usługa leasingu, czyli według stawki 23%¹.

Wydanie przedmiotowej uchwały przez NSA wpłynęło na ujednoczenie orzecznictwa, ale nie usunęło wszystkich wątpliwości. Kontrowersje budziło przede wszystkim stanowisko prezentowane w przedmiotowej kwestii przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), który w kilku podobnych sprawach zajął odmienne stanowisko od prezentowanego przez NSA. Należy zaś przypomnieć, że orzecznictwo TSUE ma znaczący wpływ na sytuację polskich podatników. Zgodnie bowiem z art. 240 § 1 pkt 11 Ordynacji podatkowej, w sprawie zakończonej decyzją ostateczną wznawia się postępowanie, jeżeli orzeczenie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości ma wpływ na treść wydanej decyzji. Co istotne, powszechnie przyjmuje się, że wznowienie postępowania powinno nastąpić nie tylko wskutek wydania orzeczenia w sprawie polskiej, lecz również wówczas, gdy z wyroku TSUE w sprawie, która została do tego Trybunału skierowana z innego niż Polska państwa członkowskiego (bądź przeciwko innemu państwu członkowskiemu) wynika, że Polska naruszyła regulacje wspólnotowe.

Uwzględniając fakt, iż TSUE w wydawanych orzeczeniach prezentował stanowisko odmienne od stanowiska wyrażonego w uchwale NSA, jeden ze składów NSA zdecydował się na wystąpienie z pytaniem prejudycjalnym do TSUE (postanowienie w tym zakresie wydano 7 kwietnia 2011 r., sygn. I FSK 460/10). Z kolei inne składy sądów administracyjnych zaczęły zawieszać postępowania w oczekiwaniu na wydanie przedmiotowego orzeczenia.

NSA zwrócił się do TSUE z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- a) Czy przepis art. 2 ust. 1 lit. c dyrektywy [VAT] należy interpretować w ten sposób, że usługę ubezpieczenia przedmiotu leasingu oraz usługę leasingu należy traktować jako usługi odrębne, czy jako jedną kompleksową usługę złożoną leasingu?
- b) W przypadku odpowiedzi na powyższe pytanie, że usługę ubezpieczenia przedmiotu leasingu oraz usługę leasingu należy traktować jako usługi odrębne, czy art. 135 ust. 1 lit. a w związku z art. 28 dyrektywy [VAT] należy interpretować w ten sposób, że korzysta ze zwolnienia usługa ubezpieczenia przedmiotu leasingu, gdy to leasingodawca ubezpiecza ten przedmiot, obciążając kosztami tego ubezpieczenia leasingobiorcę?

W sprawie C-224/11, będącej przedmiotem rozstrzygnięcia, spółka BGŻ Leasing świadczyła na rzecz klientów usługi leasingowe. Jednym z obowiązków leasingobiorcy, przewidzianym w umowie leasingu, było ubezpieczenie przedmiotu leasingu. Leasingobiorcy mieli swobodę w wyborze ubezpieczyciela przedmiotu leasingu, ale mogli w tym zakresie skorzystać również z ubezpieczenia oferowanego przez BGŻ Leasing. W przypadku skorzystania z takiej możliwości, BGŻ Leasing zawierał umowę odpowiedniego ubezpieczenia z ubezpieczycielem i refakturował

¹ Więcej na ten temat: A. Dębiec, J. Fiema, *Opodatkowanie podatkiem od towarów i usług kosztów ubezpieczenia przedmiotu leasingu*, Prawo Asekuracyjne 2011, nr 2, s. 70.

na leasingobiorców płacone składki, przy czym BGŻ Leasing traktował refakturowanie kosztów ubezpieczenia jako czynność zwolnioną z opodatkowania VAT.

W tak określonym stanie faktycznym TSUE uznał, że co do zasady, do celów podatku VAT, każde świadczenie powinno być zwykle uznawane za odrębne i niezależne, co wprost wynika z brzmienia dyrektywy unijnej regulującej zasady opodatkowania tym podatkiem. Z kolei każda transakcja ubezpieczeniowa ze swojej natury pozostaje w związku z przedmiotem ubezpieczenia, ale taki związek sam w sobie nie wystarcza dla uznania, że na potrzeby opodatkowania podatkiem VAT usługa leasingu i usługa ubezpieczenia stanowią jedno świadczenie złożone. W takiej bowiem sytuacji, jeżeli każda transakcja ubezpieczeniowa podlegałaby VAT w zależności od objęcia tym podatkiem świadczeń dotyczących przedmiotu ubezpieczenia, podważony zostałby sam cel wprowadzenia zwolnienia dla transakcji ubezpieczeniowych.

Następnie TSUE, powołując się na wcześniejsze orzeczenia, stwierdził, że świadczenie może być uznane za dodatkowe wobec świadczenia głównego, jeżeli nie stanowi ono dla klienta celu samego w sobie, lecz służy skorzystaniu w jak najlepszy sposób ze świadczenia głównego. Przenosząc te przemyślenia na stan faktyczny sprawy uznał z kolei, że usługa ubezpieczenia świadczona leasingobiorcy za pośrednictwem leasingodawcy ułatwia korzystanie z usługi leasingu, ale stanowi ona zasadniczo cel sam w sobie dla leasingobiorcy, a nie tylko sposób korzystania z usługi leasingu na najlepszych warunkach.

W ocenie związku pomiędzy usługą leasingu i usługą ubezpieczenia w opinii TSUE istotne znaczenie ma również okoliczność, że w analizowanym stanie faktycznym leasingobiorcy dysponowali swobodą ubezpieczenia towaru w wybranym przez siebie zakładzie ubezpieczeń. Leasingobiorcy mogli więc skorzystać z oferty leasingodawcy lub też ubezpieczyć przedmiotowe dobra we własnym zakresie. TSUE uznał, że w takich okolicznościach sam wymóg objęcia ubezpieczeniem nie może oznaczać, że usługa ubezpieczenia dostarczana za pośrednictwem leasingodawcy ma charakter nierozzerwalny lub dodatkowy wobec usług leasingu. Ponadto, w opinii TSUE, za istnieniem oddzielnych świadczeń przemawia również oddzielne ich fakturowanie oraz inne zapisy umowy potwierdzające ich odrębność.

Wszystkie wskazane powyżej okoliczności doprowadziły TSUE do konkluzji, że w przedstawionym stanie faktycznym usługa ubezpieczenia przedmiotu leasingu i usługa leasingu co do zasady stanowią usługi odrębne i niezależne na potrzeby ich opodatkowania podatkiem VAT. Usługi ubezpieczenia obejmujące przedmiot leasingu nie mogą być bowiem w analizowanym stanie faktycznym traktowane odmiennie w zależności od tego, czy usługa ubezpieczeniowa jest świadczona bezpośrednio na rzecz leasingobiorcy, czy też jest ona zapewniana za pośrednictwem leasingodawcy. Co istotne, TSUE zastrzegł w wydanym orzeczeniu, że przedstawione rozumowanie może mieć zastosowanie jedynie w sytuacji, jeżeli leasingodawca przenosi na leasingobiorcę dokładny koszt ubezpieczenia (tj. nie nalicza żadnej marży).

W konsekwencji powyższych ustaleń TSUE uznał, że jeżeli leasingodawca ubezpiecza przedmiot leasingu, obciążając dokładnym kosztem tego ubezpieczenia leasingobiorcę, w okolicznościach takich jak w przedmiotowym postępowaniu, to czynność taka stanowi transakcję ubezpieczeniową i podlega zwolnieniu z opodatkowania VAT.

Przedmiotowe orzeczenie, choć na pierwszy rzut oka wydaje się być korzystne, może jednak wprowadzić na rynku leasingowym niemałe zamieszanie. O ile bowiem firmy leasingowe, które naliczały VAT na refakturowanych na swoich klientów usługach ubezpieczenia będą mogły na tej podstawie żądać wznowienia postępowania i zwrotu zapłaconego podatku, to z perspektywy leasingobiorców przedmiotowe orzeczenie może oznaczać, że nie byli oni uprawnieni do odliczenia VAT wykazanego na takich fakturach. Nie można więc wykluczyć, że organy

podatkowe będą żądać od klientów firm leasingowych dokonania korekt podatku naliczonego i zwrotu odliczonego podatku wraz z odsetkami.

Zauważyć także należy, że orzeczenie TSUE dotyczyło konkretnej sprawy i zostało wydane w ściśle określonym stanie faktycznym. W konsekwencji, nadal może budzić wątpliwości, jakie zasady opodatkowania powinny być przyjęte w sytuacjach podobnych, ale nie takich samych. Nie jest na przykład jasne, w jaki sposób należy opodatkować refakturowanie kosztów ubezpieczenia, jeżeli jednym z warunków umowy leasingowej jest obowiązkowe skorzystanie z ubezpieczenia zapewnionego przez leasingodawcę (tzn. leasingodawca nie ma dowolności w wyborze ubezpieczenia). Ponadto, sam TSUE jednoznacznie określił, że przedstawiona w orzeczeniu argumentacja nie może być zastosowana w przypadku nałożenia przez leasingodawcę marży na refakturowane koszty ubezpieczenia. Można więc zastanawiać się, czy w przypadku wskazanych powyżej sytuacji zastosowania nie będzie miała nadal omówiona powyżej uchwała siedmiu sędziów NSA, która *de facto* nakazuje objęcie usługi ubezpieczenia 23-procentową stawką podatku, właściwą dla usługi leasingu.

Z uwagi na powyższe wątpliwości, wskazane byłoby zajęcie w przedmiotowej kwestii jednoznacznego stanowiska przez Ministerstwo Finansów, które ma środki pozwalające na ujednolicenie stosowania przepisów prawa podatkowego (wydanie interpretacji ogólnej prawa podatkowego).